

POROČILO O PROUČEVANJU POPLAVNIH PODROČIJ OB DRAVI POD MARIBOROM

Mag. Karel Natek

Poplavna področja ob Dravi so skoraj povsem izginila, potem ko so pred leti dogradili hidroenergetski sistem na srednji Dravi. Ta sistem obsega HE Zlatoličje in Formin, v kateri dovajajo vodo po dolgih umetnih kanalih, ki so povsem spremenili podobo nekdanje Drave in tudi Dravskega ter Ptujskega polja. Po prvotni strugi tečejo ob normalni vodi le minimalne množine vode, potrebne za obstoj živega sveta, in le ob povečanih pretokih, ki presegajo kapacitete kanalov, spuščajo v strugo viške vode, ki pa doslej skorajda niso povzročali poplav.

Danes torej ne moremo več govoriti o poplavnih področjih ob srednji Dravi, čeprav še vedno obstaja bolj ali manj značilna poplavna pokrajina vzdolž reke z logi in travniki, ki pa zaradi spremenjenih razmer naglo izginja in se spreminja v kulturno pokrajino z naselbinami in obdelovalnimi površinami.

Pri proučevanju poplavnih področij sem imel določene težave zaradi dveh razlogov: od izgradnje hidroenergetskega sistema je preteklo že več kot deset let, tako da je začel spomin na poplave pešati, in drugič, prebivalstvo se spominja le katastrofalne poplave v letu 1965, zaradi česar nisem mogel natančneje omejiti območja rednih in izjemnih poplav.

Poplave na levem bregu Drave

Na levem bregu Drave se začenja poplavno področje pri Trčovi, kjer je Drava poplavljala le ozek pas logov v aluvialni ravnici. Ob najhujših poplavah pa je poplavela tudi spodnjo holocensko teraso in nekaj hiš, ki stojijo na njenem robu. Pri tem je izredno močno trgala bregove in se prestavljala sem ter tja, ko pa je odtekla, je pustila ogromno blata in mivke.

Pri Zgornjem Dupleku se je dravska voda razlivala bolj na široko. Med Zgornjim in Spodnjim Duplekom je segala ob večjih poplavah do ceste in poplavela hiše na desni strani. To se je zgodilo nazadnje 1965. leta.

Bolj nevarno je bilo v Spodnjem Dupleku. Voda je pogosto poplavela večji del vasi, le osrednji del vasi leži malo višje in tam voda ni segala do hiš. Najmočneje je drla od stare struge proti vzhodu skozi vas, drugi tok pa je tekkel ob vznožju višje terase. Zadnje hude poplave v letu 1965 so porušile dve stanovanjski hiši. Presenetljivo je bilo predvsem naglo naraščanje Drave in silovitost toka, ki se mu niso mogli zoperstaviti.

Med Spodnjim Duplekom in Dvorjanami je segala voda ob večjih poplavah skoraj do ježe višje terase. Dravski vodi so se pridružili še pritoki, ki še sedaj poplavlajo vsako leto. V zaselku Johe so bile ob večjih poplavah vse hiše v vodi; 1965. leta je eno kočjo tudi podrlo. Skoraj vsako leto so morali izseliti nekaj ogroženih družin.

Polje v Ogradah pod Dvorjanami ni bilo nikoli v celoti poplavljen, le v jugozahodnem delu je ob največji vodi začela siliti preko ceste na njive.

V zaselku Čreta pod Vurbergom je voda običajno poplavljala od spodaj navzgor. Njen tok je bil tako silovit, da je ogrožala

izseljevanje ljudi iz hiš. Najhujša poplava je bila 1965, ko je bil zaselek poplavljen dvakrat in je bila voda globoka preko 1m. Takrat je voda stala 4 dni in odložila ogromno blata.

Pod Vurbergom se Drava spet pritisne tik ob Slovenske gorice in tu so bili poplavljeni le logi v Produ in pod Rabelčjo vasjo.

Južno od Ptuja se začne poplavno področje pri Budini. Vas je sicer izven njega, vendar pa je polje pod vasjo na gosto prepreženo s poplavnimi kanali, po katerih je skoraj vsako leto tekla poplavna voda. Hiš tu Drava ni dosegla.

Podobno je bilo v Spuhlji. Tudi tu je jedro vasi na ježi terase, spodnji deli vasi pa so bili izpostavljeni poplavam. Tu je bilo nekdanj le nekaj hiš, danes pa se intenzivno gradijo nove stanovanjske hiše.

V Zabovcih je bil spodnji del vasi pod ježo skoraj vsako leto pod vodo, pogosto pa spomladi in jeseni.

Pri Markovcih se poplavno področje močno zoži, ker sega wrmska terasa čisto do Drave. Tu je danes jez z velikim umetnim jezerom 8 m nad višino Ptujskega polja in od tu odvajajo vodo v kanal proti HE Formin. Nekdanj so bili tu poplavljeni le logi in travniki pod vasjo.

Med Markovci in Novo vasjo je bila wrmska terasa skoraj tik ob Dravi in vasi ni dosegla nobena poplava. Prav tako so bile zaščitene pred poplavami Vapočice, ki tudi stojijo na 2 m visoki ježi.

Med Bukovci in Stojnci pa se poplavno področje spet močno razširi v območju, imenovanem Okršič. To je tipično poplavno področje, prepreženo s poplavnimi jarki, starimi strugami Drave in še precej poraslo z drevjem. Na površini je v glavnem droban prod. To območje je bilo skoraj vsako leto 1-2 krat pod vodo, v kanalih je močno drla, vmes pa je bila globoka do pol metra. Zadnja poplava je bila 1975, najhujša pa 1965, ko je voda zalila tudi najspodnejšo hišo v zaselku Siget. Meja poplavnega sveta je tu 1- 1.5 m visoka ježa terase, na kateri se vrstijo zaselki Vapočice, Siget in vas Muretinci.

Muretinci so sicer varni pred poplavami, čeprav je v šestdesetih letih segala voda do dvorišč. Pod vasjo pa je zalila ves svet od ceste med Stojnci in mostom pri Borlu (tudi cesta je bila ob poplavah pod vodo) in naprej proti vzhodu. Bilo jo je tudi preko 1 m. Nekaj hiš ob cesti pod Muretinci je bilo v štirih letih (1964-1967) petkrat poplavljenih.

Tudi Mala vas stoji na ježi terase izven poplavnega območja. Je pa leta 1965 segala voda do stranske ceste proti ribniku in zalila skupino hiš severno od ribnika. zahodno od tam je bilo ob poplavah vse pod vodo, proti vzhodu, na gajevskih travnikih pa manj in še to le v spodnji polovici.

Gajevci stojijo na ježi višje terase, varni pred poplavami, je pa ob poplavi 1965 segala do gasilskega doma tik ob cesti. Gajevski travniki pod vasjo so bili običajno le deloma pod vodo.

V Placerovcih je voda poplavljala le travnike in njive pod vasjo ter nekdanji mlin ob strugi. Pač pa je bilo poplavljenih več hiš v Forminu, v zaselku, ki leži pod ježo terase. Tik ob njem stoji danes hidroelektrarna Formin, ca. 10 m nad okolico.

Osluševci ležijo že na levem bregu Pesnice na 2 m visoki, neizraziti ježi. Je pa najhujša poplava, ki jo še pomnijo, segala vse do vasi, poplavlala nekaj nižje ležečih hlevov in dve hiši. Na polju pod vasjo je bila voda do 1 m globoka. V glavnem se je razlivala voda Pesnice, ki jo je zajezila Drava. Zadnja večja poplava je bila 1973. leta.

Cvetkovci tudi ležijo na nizki terasi nad Pesnico in vas sama je bila varna pred poplavami. Pač pa je bil zelo izpostavljen zaselek Trnje, saj se je Pesnica običajno izlila tik pod Cvetkovci in drla ravno skozi zaselek, ki ga je zalila do 1 m na globoko. Prav tako leži sredi poplavnega sveta zaselek Otok, ki je sicer malce dvignjen, vendar je bil skoraj vedno poplavljen. V 60-ih letih so imeli štiri leta zapored vodo v hišah in hlevih.

Pod Cvetkovci se poplavno področje na levi strani Drave močno razširi. Ob večjih poplavah je bilo tu pravo morje, ki je segalo do Velike Nedelje. V tem svetu je tik ob Dravi zaselek Lovrečan otok, ki spada pod SR Hrvatsko, sestavljen iz nekaj butanih skromnih hiš. Tu so ljudje zlasti trpeli sredi 60-ih let, ko so si sledile hude poplave. 1967. leta je poplava podrla dve hiši. V hišah so imeli ob poplavah do 1 m vode in so nekaj dni morali živeti na peči in podstrešju. Tedaj jim je občina dala denar in parcele, da se umaknejo s poplavnega področja na drugo stran Drave v Dubravo Križovljansko, pa so si tam zgradili hiše mladi, stari pa so ostali tu.

Okolica je tipična poplavna ravnica, prepletena s starimi strugami in poplavnimi kanali. Prevladuje prodni nanos, na površini je malo mivke. Po izgradnji kanala (približno sledi toku stare Pesnice pod Cvetkovci navzdol) ni več poplav, na poplavnem področju pa je vse več njiv, v glavnem posajenih s koruzo.

Polje južno od Trgovišča, ki je nekoliko višje, je bilo poplavljenno edino 1965. leta. Drugače pa sta poplavljali le Pesnica in Sejanca v najnižjem delu tik pod vasjo, na polju pa je voda tekla le po stari strugi. Po zgraditvi kanala in razbremenilnikov ni več poplav.

Pri Mihovcih še vedno poplavlja Sejanca, ki se iz struge izliva pod vasjo in poplavi nižje travnike. Do vasi same pa voda ni nikoli segla. Še v letu 1986 so bili travniki 3 dni poplavljeni.

Pod Mihovci se poplavno področje naglo zoži, ker se tu med Slovenske gorice in ravnico ob Dravi vključijo še višje terase okrog Ormoža.

Vzhodno od Ormoža še vedno poplavljaajo potoki z obrobja. Poplavno področje Drave se je začinjalo pri zaselku Amerika, južno od Pušencev. Zaselek je sicer malo dvignjen, tako da ga voda ni dosegala, okrog njega pa je bilo na poljih in logih do pol metra vode. Preko železniške proge Ormož-Čakovec niso poplave nikoli segale. V tem delu niso dravske poplave nikoli segale do vznožja višjih teras, ki so precej daleč vstran od Drave, tako da so med terasami in nekdanjim poplavnim področjem najlepša polja.

Tudi do Frankovcev ni dravska voda nikoli segla. Bili pa so večkrat poplavljeni zaradi pritokov. Zlasti Pušenski potok se je običajno izlival pod Pušenci in tekel preko travnikov naravnost proti Frankovcem. Leta 1952 je bila voda globoka preko pol metra in je zalila več hiš. Ko so gradili železnico, so pod vasjo zgradili širok prepust. Vaščani so se pritožili, da skozenj prihaja Drava ob poplavah, pa so ga zožili. Po regulaciji potokov z obrobja so postali prepusti premajhni, tako da voda zastaja, vendar železnica nič ne sliši.

Tudi pod Obrežem so krasna polja, na debelo pokrita z mivko. Poplave so segale le do železnice. Pač pa ob vsakem večjem dežju poplavljaajo potoki z obrobja, ki mestoma tečejo po naravnih nasipih. Zlasti najnižji deli pod vasjo Grabe so pogosto poplavljeni, tudi po trikrat letno. V tem delu so segale dravske poplave le do nizke ježe južno od železnice, ki loči aluvialno ravnico od holocenske terase. Ta ježa se začne južno od Obreža in se mimo Središča ob Dravi nadaljuje proti vzhodu. Svet pod njo je bil skoraj vsako leto poplavljen, voda je bila globoka preko 1 m in jim je zelo pogosto uničevala letino.

Poplave na desnem bregu Drave

Na desnem bregu Drave sem proučeval poplavno področje od spodaj navzgor proti Mariboru. Do Zavrča, v hrvaškem delu, skoraj ni poplavne ravnice, ker teče Drava skoraj tik pod glavno teraso.

Od Zavrča, mimo Borla, do sotočja z Dravinjo teče Drava tik ob Halozah, kamor se močno zarezuje.

Šele pri Vidmu se spet začne poplavno področje, ki se tu stika s področjem ob Dravinji. Spodnji Šturmovci stojijo sredi poplavnega območja Drave. Ob poplavah voda sicer ni vdiralala v hiše, ki so nekoliko dvignjene, pač pa je zalila dvorišča in hleve ter polja in travnike daleč naokrog. Zgornji Šturmovci so bili poplavljeni le ob najhujši poplavi 1965. leta, sicer pa nikoli. Tedaj je voda segala prav do ježe glavne terase.

Tudi v Pobrežju je ob tisti hudi poplavi 1965 in nato 1966 segla voda vse do ježe in poplavela polja 0.5-1 m na globoko. Vdrila je tudi v hiše pod ježo in eno podrla. Nihče ne pomni, da bi tudi prej kakšna poplava segala tako daleč. Ob drugih poplavah je tekla voda samo po poplavnih kanalih in zalila le bližnje predele ob strugi.

Med Pobrežjem in Ptujem je poplavna ravnica neposeljena, namesto logov je danes veliko polj s koruzo. Nasproti Ptuja pa je danes ob glavni cesti ogromno novih hiš, cestarska baza,

kurja farma, Ptujске toplice, idr., tako da je težko prepoznati nekdanje poplavno področje.

Od Hajdine navzgor je proti Skorbi in Hajdošam širok neposeljen pas, imenovan Krčevine. Tu so še danes v glavnem travniki, ki so prepreženi s poplavnimi kanali. Poplavno področje je segalo do nizke, a izrazite, 2 m visoke ježe prve terase, na kateri stojita vasi Skorba in Hajdoše. Novejše hiše gradijo na poplavnem področju.

V Slovenji vasi poplave niso nikoli segale do ježe terase, čeprav so še danes tam logi. Pač pa je močno poplavljala v Trebežu. Tudi pri Zlatoličju niso segale do ježe glavne terase, ker je pod njo še ena nižja in na njej posamezne hiše. V nekdanjih logih se po izgradnji kanala naglo širijo njive, tako družbene kot zasebne.

Starše ležijo že čisto blizu Drave na visoki ježi. Poplave so tu segala do vznožja ježe in pokrile nižji svet pol metra na globoko.

Pri Rošnjah omejuje Dravo 3 m visok breg, tako da tu ni bilo velikih poplav. Samo ob najvišji vodi je tekla tudi po poplavnih kanalih. Drava se je tu razlivala predvsem na levem bregu proti Dupleku.

V Dogošah je ob cesti proti Zg. Dupleku zaselek, ki je bil nekdanj poplavljen tri leta zaporedoma. Ob večjih poplavah je voda zelo drla skozi zaselek in 1965. leta podrla hlev in stanovanjsko hišo. Tik nad zaselkom je 1-1.5 m visoka ježa, tako da tamkajšnje polje ni bilo nikoli poplavljeno.

Med Dogošami in Zrkovci je bilo poplavno področje ozko, ker ga omejuje 2-3 m visoka ježa holocenske terase.

V Zrkovcih je ob največjih poplavah segala voda prav do vasi, vendar hiš ni poplavljala. Ježa wrmske terase se tu že zelo približa Dravi, tako da je naprej proti Mariboru ob Dravi le zelo ozek pas poplavnega sveta, ki ga danes seka umetni kanal za HE Zlatoličje.

Z a k l j u č e k

Poplavna področja ob Dravi so bila tudi nekdanj tako izrazita in tako redno poplavljena, da se jih je človek od vsega začetka izogibal. Na poplavnem svetu je bilo le nekaj manjših zaselkov, kjer so se naseljevali revni ljudje brez zemlje. Tu je bilo tudi zelo malo njiv, ker je bilo pridelovanje zaradi vsakoletnih poplav preveč tvegano. Tako so tu rasli obširni logi, ki so dajali le kurjavo in steljo.

Po izgradnji velikega hidroenergetskega sistema Srednja Drava so se razmere popolnoma spremenile. Večji del dravske vode je speljan po dolgih umetnih kanalih, v strugi vzdržujejo le biološki minimum vode ter vanjo spuščajo presežke vode ob prevelikih pretokih. S tem je nevarnost poplav skoraj povsem izginila in nekdanje poplavno področje je odprto za intenzivnejšo izrabo.

Predvsem se na rodovitni mivki širijo njivske površine, v glavnem posajene s koruzo, ki dajejo odlične pridelke, v bližini naselij, zlasti pri Ptuju, pa se vanj širi predvsem zasebna stanovanjska gradnja, ki je mestoma že popolnoma spremenila videz pokrajine.

Ljubljana, 3.oktobra 1986

P r i l o g a :

Obseg poplavnega področja ob Dravi pod Mariborom, merilo

1:100 000

